

EL SECRET DE VESALIUS

JORDI LLOBREGAT

Columna

JORDI LLOBREGAT
EL SECRET
DE VESALIUS

Traducció d'Alexandre Gombau i Arnau

Columna

COL·LECCIÓ CLÀSSICA

PRIMERA EDICIÓ: MAIG DEL 2015

© JORDI LLOBREGAT, 2015

AUTOR REPRESENTAT PER THE ELLA SHER LITERARY AGENCY

© DE LA TRADUCCIÓ: ALEXANDRE GOMBAU I ARNAU, 2015

© EDITORIAL PLANETA, S.A.

DIAGONAL, 662-664 - 08034 BARCELONA

© COLUMNNA EDICIONS, LLIBRES I COMUNICACIÓ, S.A.U.

CARRER PEDRO I PONS, 9-11, 11A PLANTA - 08034 BARCELONA

ISBN: 978-84-664-1970-3

DIPÒSIT LEGAL: B. 8.741-2015

FOTOCOMPOSICIÓ: VÍCTOR IGUAL, S.L.

CARRER ARAGÓ, 390 - 08013 BARCELONA

IMPRÈS A: ROMANYÀ VALLS

www.columnnaedicions.cat

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47). Tots els drets reservats.

1888, BARCELONA. PORT VELL. VORA EL MOLL
DEL LLATZERET

Després d'escodrinjar les ombres per tercer cop, el vell va maleir entre dents. El silenci l'envoltava, un silenci trencat únicament pel clapoteig de l'aigua contra el buc. La pluja, fuetejada pel vent, queia a ratxes sobre la barca i mullava el senó i les caixes de tabac que hi havia emmagatzemades. A aquelles hores, quan el matí començava a insinuar-se, la broma embolcava el Port Vell i el moll, i els vaixells ancorats i els edificis de les drassanes eren simples taques; a penes s'intuïa la línia de la costa i resseguir-la tan a prop de les esculleres del port es tornava molt arriscat. De tota manera, ja ho havia fet abans centenars de vegades i encara ho faria unes quantes més. No estava neguitós per aquest motiu. El que el feia sentir com si tingués llast al fons de l'estómac era la certesa que aquella nit alguna cosa aniria rematadament malament.

Es va aixecar la brisa i va picar l'aigua. Amb els ulls encercats per una legió d'arrugues, va escutar l'embarcació des de la proa, on dormisquejava el seu fill, fins que la vela de cotó—ben fermada al pal— es va posar a flamejar. Va tibar del cap amb l'habilitat del costum i, així que va comprovar amb satisfacció que la lona tornava a omplir-se d'aire, el va assegurar a la bita de fusta. Va contreure les mans, i els seus dits, coberts

per uns guants de llana, van protestar com cordes velles. La humitat li calava els ossos i tornava inútil la feixuga roba que vestia. Va sospirar. Cada dia se li feia més dura aquella feina; no trigaria a no poder governar la barca. De fet, sospitava que no arribaria a veure la fi del segle, ni les meravelles que tot-hom anunciava, per bé que, a qui li importaven un rave aquestes endimoniades màquines? Quin guillat podia creure que eren millors aquests artefactes sorollosos que els bons braços d'un home? Va escopir a l'aigua i va virar el timó una quarta.

Van deixar la muntanya de Montjuïc a babord, i la ciutat, abans invisible, es va anar perfilant de mica en mica entre la broma. El vell duia l'embarcació cap als encontorns del moll del Llatzeret, on l'esperaven per descarregar; així evitaria les probables mirades des del castell i els vaixells de vapor que començaven a solcar les aigües a aquelles hores. El corrent els empenyia cap a les roques. Va aferrar la canya per corregir el rumb, quan un moviment a la superfície de l'aigua li va cridar l'atenció. Prop de la dàrsena la boira era menys densa i podia distingir l'escullera esquitxada d'escuma. A pocs metres, entre el fustam i les restes d'ormeigs, surava una cosa de gran embalum. A l'instant, la mar la va cobrir i no va tornar a emergir. El vell va fer espetegar la llengua i va esperar. No seria la primera vegada que un dels mercants perdia part de la càrrega. Un cop de sort per a qui la trobava.

Va transcórrer una estona i va començar a creure a contracor que la ment li havia jugat una mala passada. Ja es disposava a treure la barca del corrent quan va sentir una xarbotada. El bony va tornar a aparèixer, unes quantes braces més a la vora, balandrejant amb l'onatge. El vell va eixamplar el somriure fins a mostrar les dents ennegrides i va desplaçar el timó. En arribar a l'altura de l'embalum, va comprovar que es tractava d'una caixa de roure, grossa com una bóta de vi. Si s'havia de fiar dels segells estampats a la fusta, devia ser francesa. Encara conservava les sogues fermament lligades; per tant, es mantenia estanca, cosa molt important: la merca-

deria de l'interior no s'hauria fet malbé amb l'aigua. Els gavtxos solien transportar porcellana, teles de qualitat i licors. Amb qualsevol d'aquestes mercaderies, n'hi havia prou per treure'n un bon pessic. Va subjectar la canya del timó i es va tombar cap al seu fill.

—Apa, amunt i pren la gafa!

El noi va mirar sense comprendre, fins que es va fixar en la caixa que flotava a la vora. Es va alçar tot atabalat i va buscar sota la bancada. Després d'apartar la xarxa de pesca i uns caps, va treure una llarga vara amb una punta de ferro i un garfi en un extrem. Seguint les instruccions del pare, va temp-tejar amb la perxa fins a atrapar una de les sogues que cenyien el bagul. El vell, fornit amb una guaspas, va tibar des de la seva banda. A poc a poc, el van arrambar al costat de la barca i es van preparar per hissar-lo a bord.

—Som-hi. Amb compte... Valga'm Déu!

Una grapa antropomòrfica de dits esmolats va aferrar el braç del vell. Incrèdul, se la va quedar mirant, paralytitzat, mentre aquella cosa l'estirava cap a les fosques aigües. Abans que pogués reaccionar, una onada va fer bascular el bot i aquella aparició fantasmal es va esvaïr davant els seus ulls com si mai no hagués existit.

El noi va córrer per la coberta i va enretirar la tela que cobria el fanalet. La llum va revelar un ésser flotant al costat de la caixa. Amb prou feines aconseguia surar aferrant-se a les sogues. Al rostre, dos clots foscos ocupaven el lloc dels ulls. El semblant se li va deformar en una ganyota grotesca quan va intentar parlar; però, en comptes de paraules, de la boca va brollar un balbuceig inintel·ligible, seguit d'un gemec. No semblava que pogués aguantar gaire més els embats de la mar.

Al cap d'un instant de dubte, el vell va ordenar al fill:

—Mantingues quiet el bagul.

El noi no va reaccionar. Lívid, no aconseguia apartar la vista d'aquell esguerro. Just aleshores, una nova onada els va tornar a separar.

—Dimonis, fill!

—Pare, n'està... n'està segur?

La caixa començava a enfonsar-se.

—Vinga!

El vailet va agafar la perxa novament i, clavant el garfi a la fusta, va retenir el bagul contra la barca. Mentrestant, el pare va assegurar les cames a la bancada i va subjectar amb totes dues mans el braç que li allargava aquell ésser. El tacte era fred i relliscós. El vell va tancar els ulls, va agafar aire i va tibar amb força. L'ésser va rodolar per la coberta fins a quedar estenallat de bocaterrosa. En comptes de cua de peix, com esperava el vell, tenia cames. Estava totalment nu, no tenia pèl i la pell era tan blanca que semblava transparent. A la panxa se li endevinaven les vores ennegrides d'una ferida horrible. Al noi li va recordar els peixos escatats de la llotja.

El vell s'hi va apropar amb cautela, es va ajupir i va burxar el tors amb els dits provant de trobar-hi algun senyal de vida. Es va estremir en observar altres ferides que li creuaven el pit. El va pressionar lleument i la mà se li va enfonsar a la carn com si fos mantega. Una pudor nauseabunda va emanar de dins. El vell es va apartar a rodolons i va caure entre les caixes de tabac, sense aconseguir dominar l'horror que l'envaïa. El fill es va afanyar a socorre'l i, aferrats l'un a l'altre, van observar la forma magolada i immòbil.

—Pare, què hem pujat a la barca?

—Com hi ha Déu que no en tinc ni idea!

De sobte, el cos d'aquell ésser es va il·luminar amb una resplendor que li va traçar sota la pell un dibuix similar a les branques d'un arbre. Després d'un lleu pampallugueig, el fulgor va desaparèixer tal com havia vingut. Pare i fill es van persignar alhora.

El retorn

VINT-I-QUATRE DIES ABANS DE LA INAUGURACIÓ
DE L'EXPOSICIÓ UNIVERSAL

— **A**ixò és tot, senyors.
 Un rebombori de bancs lliscant es va imposar al silenci de l'aula. Des de la tribuna, el jove professor va recollir els papers i els va ficar dins la cartera mentre observava la desfilada d'estudiants cap a la sortida. Volia aparentar seriositat, però el somriure el traïa. Tot just acabava de concloure la segona setmana de classes a la universitat, la mateixa en què s'havia titulat tan sols pocs mesos abans. Els seus passos el van portar vora un dels finestrals de l'aula. A fora, núvols foscos tapaven el cel, però, a diferència d'altres dies, la grisor d'aquell ambient no va enterbolir la felicitat que sentia. Un llarg i tortuós camí l'havia dut fins a aquell faristol, i caram si no se l'havia guanyat! Va recórrer els edificis del campus amb la mirada. Estava a punt de deixar escapar un sospir de satisfacció, quan una veu el va reclamar per darrere:

—Professor Amat!

A la porta l'esperava un alumne.

—Sí?

—Disculpi, professor, sir Edward el vol veure.

—Vinc de seguida.

Que bé que sonava. Professor. Professor i membre del Magdalen College, un dels col·legis més prestigiosos de la Universitat d'Oxford. Cobria la baixa del doctor Brown, ma-

lalt de gota, malauradament; però això no treia importància al fet. No trigaria a aconseguir una plaça pròpia. L'oportunitat ja s'havia presentat i no pensava deixar-la escapar. Va agafar les seves coses i va sortir de la sala on passaria el trimestre impartint classes de grec. Al passadís va notar les mirades que li seguien els passos. Els alumnes encara l'observaven amb curiositat.

En sortir a l'exterior es va ajustar la toga. La pluja, acompanyada d'un vent glaçat, recorria el campus. Si bé es trobaven a la darrera de l'abril, els dies continuaven sent freds. Va agafar el sender de terra amb pas viu, conscient del xivarri que sorgia de l'interior de les aules per escampar-se arreu del *college*. El curs lectiu es trobava a l'apogeu. A la dreta va deixar la capella on el cor assajava i va travessar el pòrtic que duia a un pati envoltat d'edificis recoberts d'heura. Sense dubtar, va enfilat pel caminet de grava que partia en diagonal el parterre. S'estava quedant ben xop, però no li importava, se sentia tan bé que gairebé no podia refrenar les ganes de posar-se a fer saltirons.

En Walter li va obrir la porta tan aviat com el va veure acostar-se. El vell era una veritable institució al col·legi. Els estudiants deien que ocupava el càrrec de conserge des de la fundació de la universitat, cosa del tot improbable, ja que tenia quatre-cents anys d'història. No obstant això, el cos encongit com una pansa i el rostre deformat per una infinitud d'arrugues feien que un es preguntés si el rumor no devia tenir algun fons de veritat. El vell era prou conegut pels seus tripijocs; podia aconseguir tabac, licor o qualsevol altre refinament per un preu raonable. Per descomptat, aquesta mena de transaccions estaven prohibides, i per això mateix el negoci d'en Walter prosperava.

—Senyor Amat... Oh, disculpi. —El mig somriure el traïa—. *Professor Amat...*

En Daniel va inclinar el cap i, al seu torn, el va saludar. Sabia que, malgrat considerar-lo un «maleït estranger» (tal com s'hi havia referit quan es van conèixer), el vell l'apreciava.

—Senyor Walter, com es troba, aquest matí?

—No tan bé com vostè, m'imagino. Fa un fred que pela i em fan mal tots els ossos.

—Crec que una solució de iode li aniria molt bé. També li puc aconsellar un metge excel·lent.

La cara del vell va adoptar una expressió ofesa.

—Per qui m'ha pres? Segur que em refiaria jo d'un medicastre.

En Daniel va somriure.

—Sir Edward m'espera.

—És clar, professor, pugí, pugí. No s'entretengui per culpa d'aquest vell xacrós que qualsevol dia abandonarà el món dels vius.

En Daniel no va aconseguir reprimir una riallada.

—Gràcies, senyor Walter. Més tard potser em caldrà una d'aquelles ampolles que guarda al seu rebost.

—Miraré que hi puc fer. —Va esbossar una ganyota que pretenia ser de resignació—. No li prometo res. —Li va donar l'esquena i, tot remugant, es va endinsar entre les ombres de la porteria.

En Daniel va pujar les escales mentre pensava en els il·lustres professors que havien enfilat aquells mateixos esglaons. En un tres i no res va arribar al primer pis. La porta del despatx del rector, situada al final d'un curt passadís, estava ajustada. En Daniel va trucar-li prudentment. Una veu el va convidar a entrar.

L'estudi del veterà rector era auster. Una catifa cobria el terra fins a ensopegar com una onada contra l'escriptori que presidia la cambra; i una biblioteca de noguera recorria les parets a banda i banda. Al fons, a l'esquerra, entre dues butaques d'orelles, hi havia encès un foc en una llar d'estil victorià, guarnida amb un quadre de la batalla de Bannockburn. En Daniel coneixia bé aquell despatx. Hi havia passat moltes hores; algunes, les més felices que recordava. El rector havia estat el seu tutor durant els primers anys. Amb el temps, la incipient amistat s'havia convertit en una relació similar a la d'un pare i un fill.

—Benvolgut Amat, no es quedi a la porta.

Superada la cinquantena, les orelles i els cabells llisos en franca retirada no esborraven l'expressió de bonàs en el rostre de sir Edward Warren. Historiador molt ben considerat en els cercles de la intel·lectualitat més selecta, també gaudia d'un considerable prestigi com a orador. Expert en llengües mortes, la mateixa matèria que en Daniel ensenyava, feia deu anys que havia accedit al càrrec de *president*, o rector (com preferia que l'anomenessin), després de la defunció del seu predecessor.

—Com li ha anat el dia? —va preguntar.

En Daniel va intentar posar ordre en els seus pensaments, tot i que el cap se li entestava a saltar d'un tema a un altre. Se sentia eufòric i aclaparat, tot alhora.

—Eeh... estupendament, sir Edward.

—Me n'alegro molt. Ja sap que tinc moltes esperances en vostè.

—Gràcies, senyor, espero ser mereixedor de la seva confiança.

El rector va descartar el dubte amb un gest de la mà i es va balancejar al seient per posar-se més còmode.

—Quant fa que va arribar a Oxford? Sis anys?

—Gairebé set.

—Set! Com passa el temps, renoi! —Va afuar la mirada—. Encara el recordo entrant per aquesta porta acabat d'arribar de Barcelona.

A en Daniel se li va enfosquir el rostre. El rector, que no havia parat esment en aquesta reacció, va continuar rememorant:

—Sí... Totalment xop a causa de l'aiguat d'aquella nit, i amb la maleta com a únic equipatge. Les primeres paraules que em va adreçar van ser d'allò més inintel·ligibles, i el seu aspecte... Per l'amor de Déu! Horrible. Per un moment, vaig tenir la temptació de cridar la policia, ho sabia? —va demanar, esclafint a riure.

En Daniel va negar amb el cap.

—Sempre m'he preguntat què el va dur a venir aquí. Ha estat molt discret pel que fa a això.

—Ja sap que Oxford té fama de ser la millor universitat del món. Simplement desitjava estudiar aquí.

—Sí, sí, sens dubte. —Sir Edward es va incorporar—. El cert és que fa molt de temps que va deixar de ser aquell noi... S'ha convertit en tot un home, amb un futur brillant.

—Això espero, senyor.

—És clar, Amat —va afegir, entusiasmat, el rector—. Aquestes dues setmanes ha substituït el senyor Brown de manera més que satisfactòria. Justament el volia veure per aquest motiu. —Sir Edward va fer una pausa abans de prosseguir—. La seva capacitat està fora de qualsevol dubte. Ens ha donat raons més que justificades per sentir-nos satisfets. Ahir, els membres del departament acadèmic ens vam reunir en la trobada mensual. Entre altres assumptes vam acordar per unanimitat oferir-li una plaça a l'assignatura de Llengües Clàssiques per a la resta del curs. Què li sembla?

Una intensa emoció va inundar en Daniel. No esperava aquest oferiment tan aviat. Sir Edward va aprofundir el somriure davant la reacció del seu protegit.

—I doncs, què me'n diu? L'accepta o no?

—Per... per descomptat, senyor. És clar. És... és fantàstic! Li estic molt agraït, senyor.

—Ximpleries. Aquest oferiment és el fruit del seu esforç. La dedicació que ha mostrat ens ha meravellat a tots sense excepció. Poques vegades he vist ningú amb un talent tan gran com el seu.

El rector es va aixecar i es va acostar a una safata de begudes. Va omplir generosament dues copes amb brandi.

—Em penso que aquesta notícia també complaurà la meua filla, no troba? —va comentar amb sornegueria—. Em plau pensar que aviat es convertirà en el meu gendre. Aquesta nit, com ja sap, celebrarem una vetllada certament especial. Anunciar el seu compromís m'omple de felicitat. L'Alexandra és tot el que em queda. Vostè la farà molt feliç, n'estic convençut.

—M'estimo la seva filla.

El rector va assentir complagut, li va oferir una copa i va xiuxiuejar:

—El vull prevenir perquè després no m'ho retregui. L'Alexandra és, com la seva mare, una persona meravellosa. Bonica, amb grans aptituds, ben educada per portar la casa i... amb un insuportable i imprevisible temperament gal·lès. —Li va fer l'ullet—. Al cap i a la fi, Gal·les és un país de dracs!

Tots dos van esclafir a riure. En Daniel apreciava profundament aquest home que aviat seria el seu sogre. L'havia acollit quan més ho necessitava. Sense exigir explicacions, li va oferir els seus coneixements i la seva amistat. Quan ell es pensava que ho havia perdut tot, sir Edward li havia brindat una nova oportunitat. Mai no podria tornar tot el que n'havia rebut.

—Brindem, Amat, pels néts que em donarà!

Van fer dringar les copes i en Daniel es va mullar els llavis per deferència al rector. Tot seguit es va aixecar, deixant a la taula la beguda intacta.

—Sir Edward, em demanen alguns assumptes abans del sopar d'aquesta nit. Amb el seu permís, em retiro.

—Només faltaria! A mi també m'ha arribat el rumor de certa festa organitzada pels seus antics companys. No s'amoïni, els meus llavis quedaran tancats. Però no se li acudeixi arribar tard a sopar, o l'Alexandra el matarà.

Sir Edward va riure amb ganes mentre acompanyava en Daniel a la porta.

—Ah! —Es va aturar—. Gairebé me n'oblido. Espera un moment.

Va tornar a l'escriptori i va buscar entre els documents que hi havia a la taula fins que, amb una expressió de triomf, va aixecar un sobre de color mostassa.

—Aquest matí ha arribat aquesta comunicació per a vostè.

—Un telegrama? Per a mi?

—Això mateix. Expedit a Barcelona.

En Daniel va agafar el sobre de la mà que li allargava el rector; els nervis el van trair i li va venir d'un pèl que no li

caigués. L'home no es va fixar en el seu torbament, i en Daniel va aconseguir ficar-se el telegrama a la butxaca de l'abric sense més incidents.

—Si em disculpa, el llegiré més tard. He... de fer moltes coses, encara.

—Vagi, vagi.

En Daniel va creuar la porta i va marxar tan ràpidament com les tremoloses cames l'hi van permetre.

En arribar a la seva antiga habitació, es va deixar caure a la cadira. La finalització dels estudis, l'assignació de la plaça de professor i el compromís amb l'Alexandra s'havien succeït amb tanta celeritat, que no havia tingut temps de traslladar-se. Els baguls esperaven en un racó. Li faltava empaquetar els llibres i una mica de roba. Així i tot, ara mateix no li importava en absolut. L'alegria del matí s'havia esfumat. L'inesperat oferiment de feina i la pròxima boda semblaven formar part de la vida d'una altra persona. Va desviar la vista cap al petit sobre que havia deixat a l'escriptori.

Com era possible, després de tant de temps?

Es va posar la mà al clatell amb el mateix gest inconscient dels darrers set anys. Amb el tou dels dits, va recórrer els plecs endurits que el foc li havia gravat per sempre a la pell. Aquestes arestes de carn morta no deixaven de recordar-li el passat. Va estar a punt de deixar anar una riallada. Que ingenu havia estat en creure que tot acabaria oblidant-se. Un simple telegrama havia estat suficient per fer miques aquesta il·lusió.

Va abandonar la cadira. D'una manotada va agafar el sobre i el va esquinçar. A dins hi va trobar un paper rosat plegat en dos. El va desplegar amb dits tremolosos. Els seus ulls es van passejar per les filigranes de l'escriptura sense llegir-la, fins que va poder-se asserenar i centrar la vista.

Set anys es van dissipar de sobte.

Va deixar caure la mà i es va repenjar contra el marc de la finestra. Als seus peus, els camps del col·legi es difuminaven

sota la pluja fosca i continuada. Al cap de tants anys, l'havien trobat. Sabia que tard o d'hora podia passar, però no es va imaginar mai que seria així. Es va preguntar si hauria d'experimentar algun tipus de dolor o pena, tot i que a dins seu només hi trobava ràbia i culpabilitat. Va tancar els ulls i va posar el front contra la finestra. Va provar d'aturar l'onada d'angoixa que creixia dins seu. Va serrar les dents i se li va encarcerar el cos. El dolor li va recórrer l'antiga cicatriu com una fuetada. Va arrugar el telegrama entre les mans i el va llançar lluny. Només aleshores li van apuntar les llàgrimes per barrejar-se amb les gotes de pluja que davallaven pel vidre.